

Moraliska grupperingar i det politiska spektrumet

En studie i moraliska attityder och politisk hållning

bland finländska universitetsstuderande

Sonya Gros

Helsingfors universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

Socialpsykologi

Pro gradu-avhandling

Maj 2020

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Statsvetenskapliga fakulteten		Laitos – Institution – Department Svenska social- och kommunalhögskolan	
Tekijä – Författare – Author Sonya Gros			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Moraliska grupperingar på det politiska spektrumet - En studie i moraliska attityder och politisk hållning bland finländska universitetsstuderanden			
Oppiaine – Läroämne – Subject Socialpsykologi			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro-gradu	Aika – Datum – Month and year Maj 2020		Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
Tiivistelmä – Referat– Abstract			
<p>Moralfundamentsteorin (MFT) är en förhållandevis ny teori, enligt vilken vår moral baserar sig på fem funktionsspecifika och evolutionärt formade fundament; omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet och helighet. Teorin belyser variationen i vår moral och används ofta för att undersöka skillnaderna i moralisk uppfattning mellan olika politiska grupper. Tidigare forskning har visat att de moraliska profilerna tenderar att skilja sig åt mellan liberala och konservativa. Liberala värderar i allmänhet de två första fundamenten omtanke och rättvisa mer än de tre övriga, medan konservativa placerar sig mer jämnt över alla fem fundament. MFT är väletablerad internationellt sett men relativt outforskad i en finländsk kontext.</p> <p>Syftet med denna studie var att undersöka MFT i förhållande till politisk hållning i en finländsk universitetskontext. Datamaterialet är en del av en större tvärkulturell studie i moral och var insamlat bland studerande på Helsingfors universitet (N=187, M=28år, 76% kvinnor). Genom en klusteranalys kartlades de grupperingar som finns i det insamlade materialet baserat på moraliska profiler. Sedan jämfördes gruppernas moraliska profil med en variansanalys och den politiska hållningen jämfördes med ett Kruskal-Wallis test. De moraliska profilerna baserar sig på enkätsvar utifrån MFT och den politiska hållningen mättes med ett självidentifieringsinstrument, där den ekonomiska respektive sociala dimensionen mättes med skilda mätare.</p>			

Genom klusteranalysen identifierades tre kluster. Variansanalysen visade att det fanns en signifikant skillnad mellan klustren i deras moraliska profil. Ett kluster hade en typiskt liberal profil medan de två övriga hade en mer konservativ moralisk profil. Också på den politiska hållningen skilde sig klustren signifikant, även om alla kluster hade låga värden (liberala och vänster) både på den sociala och ekonomiska mätaren. Det kluster med den mest typiskt konservativa moraliska profilen hade inte den mest konservativa politiska hållningen, vilket skiljer sig från tidigare forskningsresultat. Resultaten är i linje med tidigare forskning som visat att universitetsstuderande överlag tenderar att ha en liberal politisk hållning.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

moral, moralfundamentsteorin, MFT, politisk hållning, liberal, konservativ, klusteranalys, variansanalys

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Moralfundamentsteorin, MFT	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 Moral enligt MFT	7
2.3 Fundamenten för vår moral.....	9
2.4 Individualiserande och bindande fundament	11
2.5 MFQ.....	12
2.6 Kritik av MFT	12
3 Politisk hållning	14
3.1 Politisk hållning och hur den mäts	14
3.2 Det politiska spektrumet i olika kontexter.....	16
4 MFT och politisk hållning.....	17
5 Syfte och forskningsfrågor	20
5.1 Avhandlingens syfte	20
5.2 Forskningsfrågor och hypoteser	22
6 Metod	23
6.1 Deltagare och data	23
6.2 Mätare	24
6.3 Analys.....	25
6.3.1 Klusteranalys.....	25
6.3.2 Variansanalys.....	27
6.3.3 Kruskal-Wallis och Mann-Whitney.....	27

7.1 Preliminär analys	28
7.2 Huvudanalys.....	29
7.3 Moralisk profil i klustren	32
7.4 Politisk hållning i klustren	35
8 Diskussion	37
8.1 Resultat och implikationer	37
8.2 Brister och begränsningar	40
8.3 Framtida forskning	41
8.4 Konklusion	42
Referenser:.....	43

1 Inledning

Varför tycker liberala och konservativa så olika? Varför finns det människor till höger och vänster, och varför är det ibland svårt att förstå varandra? Hur vårt samhälle struktureras beror långt på det politiska beslutsfattandet. Men för att bedriva en ändamålsenlig politik bör vi också definiera den moraliska värdegrund på vilken de politiska besluten fattas. I *The righteous mind* försöker Jonathan Haidt redogöra för hur man känner och resonerar kring moral i olika ändor av det politiska spektrumet. I det inledande kapitlet skriver han såhär:

This book is about why it's so hard for us to get along. We are indeed all stuck here for a while, so let's at least do what we can to understand why we are so easily divided into hostile groups, each one certain of its righteousness. (Haidt, 2012, s.8).

För att förstå olika ståndpunkter på det politiska spektrumet - för att förstå varandra, kan vi börja med att försöka förstå den variation som finns i vår uppfattning om moral.

En kartläggning av denna variation påbörjades av Jonatan Haidt, Jesse Graham och Craig Joseph på 2000-talet och resulterade i en av dagens mest framstående teorier om moral: *Moralfundamentsteorin*, MFT. Enligt MFT grundar sig vår moral på fem universella och evolutionärt formade fundament: *omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet* och *helighet* (Graham, Haidt, Koleva, Motyl, Iyer, Wojcik & Ditto, 2012; Graham, J., Nosek, B. A., Haidt, J., Iyer, R., Koleva, S. & Ditto, P. H., 2011; Haidt, 2012). Enligt teorin kan alla våra intuitiva moraliska känslor och vårt moraliska resonerande härledas från dessa fem dimensioner som fungerar som olika strategier för att hantera det sociala samspelet. Förutom som förklaringsmodell för vår moral har MFT också

visat sig vara användbar som teoretiskt verktyg för att undersöka skillnaderna mellan olika politiska grupperingar. Teorin har således gett en insikt i de konflikter som ligger bakom det så kallade kulturella kriget mellan liberala och konservativa i USA (Graham, Haidt & Nosek, 2009; Graham, Nosek & Haidt, 2012; Haidt, Graham & Joseph, 2009; Kivikangas, Lönnqvist & Ravaja, 2017; Koleva, Graham, Iyer, Ditto & Haidt, 2012).

MFT är idag en väletablerad teori internationellt sett och används inom många olika forskningsområden så som ekonomi, rättsvetenskap, kriminologi, psykologi och sociologi (Franks & Scherr, 2015; Graham et al., 2012; Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2007; Joeckel, Bowman & Dogruel, 2012; Schier, Ockenfels & Hofmann, 2016; Vaughan, Bell Holleran & Silver, 2019). Ändå finns det förhållandevis lite forskning utifrån teorin i Finland. En större studie som undersökte MFT i förhållande till politisk hållning utfördes på ett sampel som var representativt för den finländska populationen (Kivikangas et al., 2017). Även en studie gjordes på MFT i en finländsk universitetskontext, då med fokus på miljövänlig konsumtion (Vainio & Mäkinen, 2016).

I denna avhandling kommer MFT att undersökas i förhållande till politisk hållning i ett sampel av finländska universitetsstuderande. Först kartläggs de moraliska grupperingar som finns i samplet med hjälp av en klusteranalys. Därefter jämförs grupperna med varandra på den politiska hållningen. Därmed utgör denna studie ett bidrag till MFT-forskningen med en unik inriktning på MFT och politisk hållning i en finländsk universitetskontext. Samtidigt upprepar studien på många sätt tidigare studier som undersöker MFT i förhållande till politik, således fungerar den även som ett viktigt

tillägg i det socialpsykologiska fältet som för tillfället befinner sig i en omfattande replikationskris (Dreber Almenberg & Johansson, 2018; Schooler, 2014).

2 Moralfundamentsteorin, MFT

2.1 Bakgrund

Många av dagens teorier kring moral har sitt ursprung i de idéer som uppkom kring 1700- och 1800-talet, i och med filosofer som Immanuel Kant, John Rawls och Thomas Scanlon. Under upplysningen började man definiera moral utifrån andra principer än de som kyrkan vidhöll. Denna vändning bort från religiösa idéer gav upphov till två nya moralfilosofiska skolor som är relevanta än idag: *formalismen* och *konsekventialismen*. Enligt formalismen bör moralen bygga på logiskt baserade, etiska principer. Konsekventialismen handlar däremot om vilka konsekvenser moraliskt handlande har, där de handlingar som har de bästa konsekvenserna ses som moraliskt eftersträvarsvärda. Dessa två inriktningar är *rationalistiska* till sin karaktär, de utgår båda från det rationella resonemanget (Haidt, 2013; Haidt & Joseph, 2007).

Två prominenta, rationalistiska teoretiker i modern tid är Lawrence Kohlberg och Elliot Turiel som båda stöder sig på en princip om rättvisa i sina definitioner av moral (Kohlberg, 1969, 1971; Turiel, 1983). En betydande kritik av dessa definitioner kom från Carol Gilligan (1982), som däremot menade att omtanke (*care*) är moralens grundprincip. Redan under antiken ansåg man i många kulturer att både omtanke och rättvisa var av moralisk relevans, men ofta omfattade moralen då mer än dessa två aspekter (Larue, 1991; Shweder, Much, Mahapatra, & Park, 1997). Globalt sett är moral än idag mycket mer än en fråga om omtanke och rättvisa. I många delar av världen har man en mer pluralistisk moral, då till exempel lojalitet mot den egna nationen, respekt

för den egna platsen i hierarkin eller spirituell renlighet anses vara minst lika moraliskt relevanta (Graham et al., 2011).

Den pluralistiska synen har även uppkommit hos mer nutida, västerländska forskare. Antropologen Richard Shweder definierade tre grundläggande principer som människor utgår ifrån i sitt moraliska resonerande: autonomi, gemenskap och gudomlighet (Shweder et al., 1997). Alan Fiske konstruerade en liknande teori, enligt vilken vår moral baserar sig på fyra premisser som finns till för att underlätta det sociala samspelet: att dela med sig i gemenskapen, rangordnad auktoritet, jämlikhet och marknadspris (Fiske, 1991 & 1992; Rai & Fiske, 2011).

Med inspiration av den pluralistiska synen har en av nutidens mest inflytelserika moraliska teorier vuxit fram: *moralfundamentsteorin* (MFT) (Graham et al., 2009; Graham et al., 2011; Haidt & Joseph, 2007). MFT utvecklades under 2000-talet av Jonathan Haidt, Jesse Graham och Craig Joseph i ett försök att förstå den universella grunden för våra moraliska intuitioner (Graham et al., 2009; Graham et al., 2011; Haidt & Joseph, 2007). Långt baserat på Shweders och Fiskes idéer kring olika moraliskt relevanta teman försökte Haidt m.fl. kartlägga de aspekter som globalt sett anses vara av moralisk karaktär. Ett stort tvärkulturellt forskningsprojekt inleddes och år 2004 kom det första utkastet till MFT (Haidt & Joseph, 2004). För att validera teorin utfördes en mängd studier med olika metoder så som självrapportering, implicita mätningar, psykofysiologiska och neurologiska test samt textanalys (Haidt & Joseph, 2007; Graham et al., 2012). MFT syftar till att förklara grunden för våra intuitiva moraliska känslor, men den har också visat sig fungera väl för att förklara den variation i moral vi

ser mellan olika politiska grupperingar (Graham et al., 2009; Haidt et al., 2009; Haidt & Graham, 2007).

2.2 Moral enligt MFT

Utifrån tidigare evolutionspsykologisk och antropologisk forskning (se: Schweder, 1990; Fiske, 1991) definierades MFT:s fem grundpremiss: nativism, kulturell inläring, intuitionism och pluralism (Graham et al., 2012). Nativism innebär att våra moraliska preferenser till viss del är medfödda, det vill säga att det finns en på förhand (före erfarenhet) strukturerad biologisk grund kopplad till våra moraliska känslor. Fundamenten för vår moral är alltså enligt detta universella och formade av evolutionen (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2007). Kulturell inläring innebär att den miljö vi befinner oss i, vår kultur, kommer att forma och utveckla den evolutionärt strukturerade grunden vi föds med (Graham et al., 2011). Dessa två premisser svarar tillsammans på frågan om vår moral är medfödd eller inlärd – den är både och. Vår moral och de fem fundamenten kan liknas vid våra smaklökar och grundsmakerna; vår genetiska uppsättning gör det möjligt för oss att uppfatta sött, surt, beskt och salt, men olika kulturer har olika preferenser och använder smakerna på olika sätt i sin kulinariska tradition (Graham et al., 2011; Haidt & Joseph, 2004; Schweder & Haidt, 1993).

MFT:s tredje grundpremiss är intuitionism. Det innebär att teorin tar i beaktande intuitiva känslors betydelse vid moraliskt beslutsfattande och handlande (Haidt, 2001, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007). Till skillnad från de tidigare rationalistiska teorierna så bygger MFT däremot på en *social-intuitiv* modell, enligt vilken det moraliska resonerandet inte kan separeras från vår sociala och emotionella intuition. Tvärtom är vi i högsta grad styrda av de snabba och ofta omedvetna känsloreaktioner

som väcks då vi ställs inför ett moraliskt dilemma. Det medvetna resonemanget anses istället komma post-hoc anpassat till den intuitiva emotionen. Haidt (2012) förklarar denna modell med en metafor: Tänk dig en ryttare på en elefant. Ryttaren är det logiska resonerandet medan elefanten är den emotionella intuitionen. Elefanten är svår att styra, speciellt om den plötsligt blir rädd eller arg. Dock kan ryttaren i en lugn situation försöka resonera, förhandla och kanske på lång sikt påverka elefantens vilja. Den sociala aspekten innebär att omgivningen också har en inverkan - både ryttaren och elefanten är mottagliga för yttre input. Enligt den social-intuitiva modellen bör vi alltså se annorlunda på kausaliteten då det gäller den moraliska processen. Istället för att se det logiska resonemanget som orsaken till vår moraliska ståndpunkt, så är det snarare ett resultat av den intuitiva känslan. Resonemanget uppkommer för att rättfärdiga ståndpunkten. Ryttaren styr med andra ord inte elefanten utan fungerar snarare som elefantens talesperson (Haidt, 2012).

Den fjärde grundpremissen för MFT är pluralism och bygger på idén att vår historia har gett upphov till en bred variation av beteenden som alla är anpassade till olika evolutionära utmaningar (Graham et al., 2011). I efterforskning hittade Haidt m.fl. olika genomgående teman som verkade vara av evolutionär betydelse och som ansågs vara moraliskt relevanta i många kulturer. Dessa teman utgör de fem fundamenten som MFT bygger på: omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet och helighet (Haidt & Joseph, 2007, 2012; Graham et al, 2012). De fem fundamenten är olika sätt att läsa av och navigera det sociala samspelet, de är alla olika evolutionära strategier för överlevnad (Haidt & Joseph, 2004, 2011; Schweder & Haidt, 1993). Haidt (2012) har senare föreslagit Frihet (Liberty) som ett sjätte fundament, men detta är dock inte etablerat inom forskningen och kommer därför inte heller att behandlas i denna studie.

2.3 Fundamenten för vår moral

Omtanke. Detta fundament står för vår förmåga att bry oss om varandra och känna empati. Haidt (2012) ger en förälders relation till sitt barn som ett uppenbart exempel på ett uttryck för omtanke. Ett nyfött barn behöver många år av mer eller mindre ständig närvaro för att överleva. Vår empatiska förmåga är således en evolutionär strategi för att hantera den hjälplöshet som en nyfödd människa befinner sig i. Dock sträcker sig empatin ofta utöver gränsen för det som är evolutionärt logiskt. Inte bara vår egen avkomma utan även andra barn, andra djurarters ungar, eller till och med låtsasdjur sydda av tyg kan väcka de känslor som är kopplade till detta fundament. Omtanke verkar också vara den universellt viktigaste aspekten av moral. Detta fundament värderas i genomsnitt högst i alla kontexter (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007).

Rättvisa. Rättvisa är av central betydelse i många definitioner av moral. Haidt (2012) beskriver hur känslan för rättvisa har sin evolutionära förklaring: att dela med sig i lagom mängd har visat sig vara en effektiv strategi på lång sikt. Ett alltför självuppoffrande beteende medför en risk för att bli exploaterad, medan individer som enbart tänker på egen vinning riskerar att hamna utanför den sociala samvaron. Detta fundament har utvecklat vår förmåga att avgöra vem som är samarbetsvillig och vem som är ute efter att utnyttja, varav det senare fallet kan väcka känslor av ilska eller äckel. Vad som räknas som ett brott mot rättvisa varierar dock (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007).

Lojalitet. Lojalitet, också kallat ingrupslojalitet, är enligt Haidt (2012) det fundament som får oss att känna samhörighet och lojalitet gentemot den egna gruppen. Vi har en

stark benägenhet att identifiera oss med en grupp också i sammanhang där grupptillhörigheten är totalt arbiträr. Att kunna samarbeta i större enheter och att identifiera fiender och förrädare har varit en viktig egenskap i vår evolutionära historia, eftersom en individ i en grupp med en stark sammanhållning har avsevärt större chanser att överleva än en ensam individ. Även i dagens globala värld där grupperna inte är lika tydligt avgränsade som för några tusen år sedan så finns grupptänkandet kvar. Ibland talar man om tribalism, ett begrepp som hänvisar till vår tendens att identifiera oss med en kulturell eller ideologisk grupp som vi gynnar på bekostnad av andra grupper. Men också allt från nationalism till att heja på sitt favoritlag i fotboll är uttryck för lojalitet (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007).

Auktoritet. Om Lojalitet handlar om att identifiera sin grupp, så handlar auktoritet om gruppens interna hierarki. Enligt Haidt (2012) är känsligheten för social rang en universell och djupt rotad evolutionär funktion som tar sig olika uttryck i olika kulturer. Till exempel finns respekten för auktoriteter inbyggd i många språk genom att man tilltalar människor som *ni* istället för *du*, eller med efternamn istället för förnamn. Om ena sidan av fundamentet är respekt och lydnad för auktoriteter, så innebär den andra sidan ett ansvar inför underordnade. Som Haidt påpekar är det inte frågan om ett maktutövande som baserar sig på våld eller hot om våld (även om det ibland förekommer), utan i bästa fall handlar auktoritet om ett ömsesidigt uppehållande av struktur och ordning (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007).

Helighet. Till skillnad från de andra fundamenten har detta fundament inte sin grund i det sociala samspelet. Haidt (2012) beskriver istället helighet som ett uttryck för allätarens dilemma. Som allätare har vi ständigt haft behov av att vara på vår vakt då

det gäller vad vi äter. Vi har inte haft en tydlig preferens gällande mat, utan har istället ständigt utökat och förändrat vår repertoar genom försök och misstag. Detta har gett upphov till en öppenhet för att hitta nya näringsrika födoämnen, medan vi samtidigt har behövt vara aktsamma för att inte få i oss alltför mycket bakterier, parasiter eller på andra vis olämplig föda. Denna aktsamhet har lett till helighet, som också kan kallas renlighet (*purity*) (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2007). Det är vår känsla av att vissa saker är heliga eller rena och inte bör smutsas ner eller degraderas. Helighet handlar dock om mycket mer än vad vi äter. Idag är fundamentet starkt kopplat till religion, ideologiska koncept och många andra abstrakta fenomen. (Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2004, 2007).

2.4 Individualiserande och bindande fundament

Många moderna teorier kring moral utgår från omtanke och rättvisa. Dessa två fundament utgör de *individualiserande fundamenten* och utgår i första hand från individen. Omtanke och rättvisa framhåller var och en individs rättighet: rättigheten att leva utan fysisk skada och rättigheten att bli rättvist behandlad (Graham et al, 2011; Haidt, 2012; Haidt & Joseph, 2007). De tre övriga fundamenten lojalitet, auktoritet och helighet kallas för de *bindande* eller *gruppbindande fundamenten*, eftersom de främst värnar om gruppens välfärd. Lojalitet handlar om sammanhållning och en känsla av grupptillhörighet, medan auktoritet betonar vikten av olika samhälleliga institutioner och gruppens inre hierarki för att upprätthålla lag och ordning. Helighet handlar långt om kulturella traditioner som i sin tur stärker både sammanhållning och ordning (Graham et al, 2011; Haidt, 2012; Joseph & Haidt, 2006).

2.5 MFQ

För att få empiriskt understöd för de fem fundamenten utvecklades en mätare för moraliska värderingarna utifrån MFT; *Moral Foundations Questionnaire* (MFQ). För att jämföra de teoretiska strukturerna utfördes en faktoranalys utifrån tre olika dimensioner: en med fem faktorer (MFT:s fem fundament), en med två faktorer (individualiserande respektive bindande fundament) samt en med tre faktorer (Shweders tre etiska principer: autonomi, gemenskap och helighet). Efter komparativa analyser visade det sig att fem faktorer (det vill säga indelningen i de fem fundamenten) är den bästa teoretiska modellen. I testet tar man ställning till hur moraliskt relevanta olika påståenden är, till exempel: ”Huruvida någon led emotionellt”. Varje påstående är kopplat till ett av fundamenten (i det föregående exemplet är det frågan om omtanke). Resultatet av detta test, alltså helheten av olika värden på de olika fundamenten, bildar en *moralisk profil*. Till exempel kan man ha en moralisk profil där omtanke och rättvisa får höga poäng, vilket betyder att de anses moraliskt relevanta, medan lojalitet, auktoritet och helighet får låga poäng, vilket betyder att de inte anses lika moraliskt relevanta. Antalet frågor reducerades efter hand och idag innehåller MFQ 30 frågor med sex frågor för varje fundament. Det standardiserade MFQ-formuläret hittas på Yourmorals.org (Graham, Nosek et al., 2009)

2.6 Kritik av MFT

En prominent kritik mot MFT framfördes av Shuler och Churchland (2011) som framhöll problematiken i en rad premisser som MFT bygger på. Haidt och Joseph (2007) utgår från nativism, utan att egentligen definiera hur nativismen tar form i MFT. Nativism innebär en idé om att vi lättare tar till oss koncept eller beteenden som är av

evolutionär nytta. Men att en sak är lätt att lära sig betyder inte nödvändigtvis att vi har en evolutionär beredskap för det beteendet, enligt Shuler och Churchland. Som exempel tas upp att barn kan lära sig att knyta upp skosnören före de lärt sig att gå, vilket inte verkar stöda hypotesen om att vi snabbare lär oss det som är evolutionärt fördelaktigt. Enligt Shuler och Churchland skulle nativismen kräva en förankring i neurobiologi som inte finns i MFT. Vidare kritiseras teorin för sitt sätt att avgränsa moralen och inte ta i beaktande eventuella aspekter som faller utanför ramarna för de fem fundamenten. Också innebörden av de olika fundamenten anses vara vagt definierad och problematisk. Till exempel kopplar Haidt emotionen ilska till fundamentet för rättvisa, medan ilska lika bra kan hänga ihop med alla de andra fundamenten (Shuler & Churchland, 2011).

Också de enskilda fundamentens validitet har ifrågasatts. I en studie av Gray & Keeney (2015) framhålls att helighet i många fall exemplifieras av bisarra exempel (som att dricka urin) som kan väcka aversion utan att vara kopplat till just helighet. Om lika obskyra scenarion skulle användas för de andra fundamenten så kunde de väcka samma känslor av aversion, just på grund av att de är udda och inte på grund av de moraliska känslorna kopplade till fundamentet i sig enligt Gray och Keeney. I samma studie fanns också en hög korrelation mellan omtanke och helighet. Det visade sig också att mätaren för omtanke mätte helighet bättre än mätaren för Helighet, vilket gör att hela strukturen av skilda fundament kan ifrågasättas (Gray & Keeney, 2015).

Sambandet mellan omtanke och helighet har även tagits upp i andra sammanhang. Gray, Schein och Ward (2014) framhåller också att mycket av det moraliska resonerandet grundar sig i en intuitiv känsla för omtanke, även om det ibland placeras inom ramarna för andra fundament. Haidt (2000) har försökt åtskilja omtanke från Helighet genom att

för respondenter presentera scenarion som kan upplevas förnedrande eller vanärande (helighet), medan ingen uppenbar skada sker (omtanke). Dock menar Gray med fleta (2014) att denna separation inte är möjlig om respondenterna ändå försöker förklara sin moraliska intuition med hjälp av omtanke, vilket de ofta gör (Haidt et al., 2000). Även om ingen skadas objektivt sett, så kan det ändå finnas en subjektiv idé om att någonting är skadligt. Här används en analogi för att förklara: en tarantula kan väcka skräck hos en person med spindelfobi, även om personen är fullt medveten om att spindeln är ofarlig (Gray et al., 2014). Med andra ord kanske omtanke ligger som grund till mycket av de moraliska intuitioner som inom MFT hänvisas till andra fundament.

3 Politisk hållning

3.1 Politisk hållning och hur den mäts

I föreliggande studie används begreppet *politisk hållning* som ett uttryck för de politiska övertygelser som en person eller grupp har. Dessa övertygelser speglas i tankar, åsikter och beteenden, som till exempel hur man röstar i val, vilka nyhetskanaler man använder sig av eller vilken politisk grupp man identifierar sig med. Eftersom alla övertygelserna inte alltid överensstämmer med en enhetlig politisk grupp eller ideologi (ex. liberal, konservativ, kommunist, anarkist ...) så används begreppet politisk hållning istället för till exempel ideologi.

För att förstå hur moral hänger ihop med politisk hållning bör det framgå vad den politiska hållningen innebär och hur den mäts. En mängd olika teoretiska strukturer har uppkommit för att försöka kartlägga det politiska spektrumets komplexitet. Närliggande begrepp som politisk attityd, partipolitisk hållning och politisk identitet används ibland

överlappande och skapar förvirring i vad det är som egentligen mäts. Forskning har visat att den politiska attityd man har, alltså politisk hållning baserat på attityder kopplade till enskilda fall, inte alltid överensstämmer med den självidentifierade politiska hållningen. Den politiska hållningen verkar snarare vara en reflektion av vilken politisk grupp man identifierar sig med, alltså den politiska identiteten (Malka, Soto, Inzlicht & Leikes, 2016). Till exempel har en stor del av de amerikaner som identifierar sig som konservativa i själva verket relativt liberala attityder då de mäts med enkäter (Kinder & Kalmoe, 2017). Detta brukar konceptualiseras genom en indelning i *symbolisk* och *operationell* politisk hållning. Den symboliska politiska hållningen står för hur man identifierar sig själv politiskt, medan den operationella innebär hur den politiska hållningen tar sig i uttryck i praktiken, till exempel i politiska val (Ellis & Stimson, 2009, 2012). En liknande indelning är i *implicit* och *explicit* politisk hållning, där den explicita hållningen är den medvetna och uttryckta politiska hållningen medan den implicita hållningen innebär mer omedvetna attityder. För att mäta implicit politisk hållning utvecklades mätinstrumentet IAT (implicit association test), som undersöker associationen mellan koncepten jag - annan person, och liberal - konservativ (Nosek, Greenwald, & Banaji, 2006).

Problemet med att mäta politisk hållning är inte alltid kopplat till hur respondenter svarar på enkäter eller identifierar sig själva. Det är också viktigt att försäkra sig om de teoretiska och metodologiska verktygens validitet. Malka, Soto, Inzlicht och Leikes (2014) skriver om *broad ideology hypothesis*, som innebär det att man inom forskning ibland slagit ihop åtskilda aspekter av politiken, för att få det att passa inom ramarna för den endimensionella skalan liberal – konservativ. *Narrow ideology hypothesis* är däremot ett försök att dela upp det politiska spektrumet i skilda skalor, så som en social

och ekonomisk. Vissa teorier utgår från psykologiska aspekter som prediktorer för den politiska hållningen. Till exempel förutspår NSC (*need for security and certainty* = behov av trygghet och säkerhet) en hållning till höger i sociala frågor men vänster gällande ekonomi, vilket stöder *narrow ideology hypothesis* (Malka et al., 2014).

3.2 Det politiska spektrumet i olika kontexter

Mycket av den forskning som utgår från MFT är utförd i en nordamerikansk kontext. Där definieras det politiska spektrumet ofta som en endimensionell skala liberal - konservativ, där både ekonomiska och sociala frågor ingår. Detta blir problematiskt då forskning i andra länder utgår från samma mätinstrument, även om den aktuella politiken inte går att definiera på samma sätt. Enligt Haidt (2012) refererar begreppet liberal till en progressiv och vänster orienterad politik i USA. I Europa används begreppet liberal för att beskriva en mer allmänt öppen inställning med en betoning på frihet, också gällande ekonomiska frågor (Haidt, 2012).

I de nordiska länderna separeras ofta de ekonomiska och sociala aspekterna av politiken, i linje med *narrow ideology hypothesis* (Malka et al., 2014). I Norden förespråkar den ekonomiska högern låga skatter och ekonomisk frihet från staten, medan den ekonomiska vänstern strävar efter jämnt fördelade resurser. Den sociala liberala ståndpunkten i Norden påminner om den amerikanska liberala, med ett engagemang i vissa typer av politiska frågor, så som antidiskriminerings- och miljöfrågor. Den sociala konservatismen i Norden står däremot för kulturellt traditionella, och ibland religiöst eller nationellt orienterade värderingar (Evans, Heath, & Lalljee, 1996; Nilsson & Erlandsson, 2015).

I de nordiska länderna görs en koppling mellan den ekonomiska högern, religion och social konservatism, denna koppling är dock inte universell. I Östeuropas forna sovjetländer hör den ekonomiska vänstern istället ihop med religiositet och social konservatism, vilket beror på den dåvarande kommunistiska statsmakten. Globalt sett är kopplingen mellan ekonomiska vänstern och social konservatism samt mellan ekonomiska högern och social liberalism vanligare (Malka et al., 2014). Även andra konceptuella strukturer förekommer och i Kina har man till exempel kommit fram till att ett tredimensionellt spektrum är det som bäst täcker de politiska åsikterna (Pan & Xu, 2017).

Ofta används begreppen vänster/höger för att identifiera en hållning på den politiska spektrumets ekonomiska dimension, medan liberal/konservativ hänvisar till hållningen i sociala frågor (Feldman, 2013). I föreliggande avhandling används begrepp på samma sätt som de används i de studier som hänvisas till. Ofta används begreppen liberal och konservativ på samma sätt som de används i USA enligt Haidt (2012). Så kommer begreppen alltså att användas i följande kapitel om det inte uttrycks explicit att det gäller ekonomiska respektive sociala frågor.

4 MFT och politisk hållning

De fem fundamenten har var för sig ett samband med politisk hållning. Omtanke och rättvisa är de fundament som värderas högst av både liberala och konservativa, men liberala tenderar att värdera dem högre gentemot konservativa (Graham et al., 2009; Haidt, 2012). Lojalitet värderas högre av konservativa än av liberala, och vem som anses vara värd lojalitet varierar i olika ändor av spektrumet. Liberala tenderar att ha en

mer altruistisk syn medan konservativa avgränsar sin lojalitet mer snävt, till exempel till den egna nationen (Haidt, 2012). Auktoritet kan ses som det typiska konservativa fundamentet, eftersom en konservativ hållning per definition strävar till att bibehålla rådande strukturer. Detta fundament är det som bäst förutspår en konservativ politisk hållning (Nilsson & Erlandsson, 2015; Haidt, 2012). Helighet är kopplat till konservativa, speciellt religiösa, politiska attityder. Dock kan vi också se spår av detta fundament i mer liberala kretsar, till exempel i en tendens att föredra mat som är vegansk, utan tillsatssämnen eller som på olika sätt ska rena eller rensa ut gifter. Här finns alltså tydliga paralleller till en religiös syn på kroppen som helig och som någonting som bör hållas rent (Graham et al, 2011; Haidt, 2012).

Sammanfattningsvis kan man säga att liberala sätter ett större värde på de individualiserade fundamenten (omtanke och rättvisa) än på de bindande (lojalitet, auktoritet och helighet). Konservativa placerar sig i allmänhet mer jämnt över alla fem fundament, men med högre värden på de bindande fundamenten än liberala. En konservativ hållning tenderar alltså att ha ett positivt samband med de bindande fundamenten. Denna hypotes kallas moralfundamentshypotesen (*moral foundation hypothesis*) och används ofta i forskning som utgår från MFT (Graham et al., 2009; Haidt et al, 2009; Kivikangas et al, 2017). Dock replikeras detta samband inte i alla sampel. I två studier av Davis, Rice, Van Tongeren, Hook, DeBlaere, Worthington och Choe (2016) visade resultaten att korrelationen mellan konservatism och de bindande fundamenten inte var lika stark bland afroamerikaner som bland vita. Dessutom visade sig afroamerikanerna vara både mer liberala och religiösa än de vita, vilket tyder på att kopplingen mellan religiositet och konservatism kan se olika ut i olika populationer (Davis et al., 2016).

Skillnaden i den moraliska profilen har ofta ansetts vara grunden till många politiska konflikter mellan liberala och konservativa. Forskning visar dock att de bindande fundamenten fungerar depolariserande i många politiska frågor, i och med att dessa fundament betonar gruppsammanhållning och social ordning (Malka, Osborne, Soto, Greaves, Sibley & Lelkes, 2016). Helighet, separat från de andra bindande fundamenten verkar dock hänga ihop med vissa attityder gällande abort, samkönat äktenskap och andra politiska frågor som lett till polarisering i politiken i USA (Koleva et al., 2012).

Även om det alltså är tydligt att det finns en koppling mellan MFT och den politiska hållningen, så har det kausala sambandet inte alltid varit klart (Hatemi, Crabtree & Smith, 2019). Vissa studier tyder på att den politiska hållningen har en inverkan på MFT-profilen snarare än tvärtom, eller att kausaliteten går åt båda hållen (Weber & Federico, 2013; Smith, Alford, Hibbing, Martin & Hatemi, 2016). Den politiska hållningen har dock visat sig vara en god prediktor för MFT-profilen. I en studie av Graham m.fl. (2009) undersöktes effekten av politisk hållning (explicit politisk identitet) och olika demografiska variabler på varje fundament av MFT i tre grupper: USA, UK och ”andra nationer”. Den politiska hållningen visade sig vara den enda stabila prediktorn i alla tre grupper. Den kunde förutspå den moraliska profilen bättre än ålder, kön, utbildningsnivå eller inkomst (Graham et al., 2009).

Också andra dimensioner än liberal-konservativ har tagits i beaktande, och kopplingen bindande fundament-konservativ samt individualiserande fundament-liberal har visat sig vara komplex. De bindande fundamenten förutspår en konservativ hållning i sociala frågor utan att förutspå den ekonomiska hållningen (Weber & Federico, 2013).

Libertarianer, som identifierar sig som ekonomiskt höger och socialt liberala tenderar att

uppvisa låga värden på alla fem fundament, medan de värderar det sjätte fundamentet Frihet (Liberty) mer än andra politiska grupper (Iyer, Koleva, Graham, Ditto, Haidt, 2012; Weber & Frederico, 2013). Kommunitarianer, som definieras som ekonomiskt vänster men socialt konservativa värderar däremot alla fem fundament högt i förhållande till de andra politiska grupperna (Haidt & Joseph, 2011). Dessa resultat tyder alltså på att man i linje med *narrow ideology hypothesis* (Malka et al., 2014) bör göra en åtskillnad på den sociala och ekonomiska skalan för att förstå det politiska spektrumets komplexitet.

Tidigare studier som använt sig av klusteranalys har också hittat andra lösningar än de två typiska grupperna liberal och konservativ. Iyer m.fl. (2012) identifierade tre kluster som motsvarade liberala, konservativa och libertarianer. Haidt, Graham och Joseph (2009) utförde en studie som resulterade i fyra kluster. Det liberalaste klustret kallades sekulära liberala och hade höga värden på de individualiserande fundamenten. Det andra klustret kallades libertarianer och hade en liberal placering på den politiska mätaren men med låga värden på alla moralfundamenten. Det tredje klustret kallades socialkonservativt, och hade en konservativ politisk hållning och höga värden på de bindande fundamenten. Det mest konservativa klustret kallades religiös-vänster och uppvisade höga värden på alla fundamenten.

5 Syfte och forskningsfrågor

5.1 Avhandlingens syfte

MFT har visat sig vara en användbar teori för att förstå hur den moraliska intuitionen skiljer sig mellan olika politiska grupperingar (Graham et al, 2012). Teorin belyser

många av de meningsskiljaktigheter som ligger till grund för olika politiska konflikter, och kan därför användas för att förstå, och i bästa fall motverka politisk polarisering. Största delen av de tidigare MFT-studierna är utförda i USA där teorin uppkom (Graham et al., 2009, 2011, 2012; Haidt & Joseph, 2006). Dock börjar MFT vara relativt väletablerad internationellt sett med studier utförda i många olika länder, då ofta med syftet att jämföra olika kulturer (AlSheddi, Russell & Hegarty, 2019; Curry, Mullins & Whitehouse, 2019; Doğruyol, Alper, & Yilmaz, 2019; Kim, Kang & Yun, 2012;). I en nordisk kontext är teorin ännu förhållandevis outforskad med endast några större studier (Nilsson & Erlandsson, 2015; Kivikangas et al., 2017). I Finland finns en stor studie utförd på ett sampel som är representativt för den finländska befolkningen, och en med ett sampel av finländska universitetsstuderande (Kivikangas et al., 2017; Vainio & Mäkinen, 2016). Studien med universitetsstuderande syftade dock på att undersöka MFT i förhållande till klimatvänliga konsumtionsvanor, vilket skiljer sig från föreliggande studie som istället fokuserar på MFT och politisk hållning.

Syftet med denna studie var att undersöka vilka grupperingar som finns i materialet baserat på MFT-profiler. Vidare undersöktes skillnaderna i den politiska hållningen mellan grupperna. För att kartlägga de moraliska grupperingarna utfördes en klusteranalys. Den politiska hållningen jämfördes mellan klustren med ett Kruskal-Wallis test. Studien bidrar således till den nordiska och finländska MFT-forskningen med en unik insikt i hur MFT fungerar i samband med politisk hållning i en universitetskontext. Eftersom studien på många sätt också replikerar tidigare forskning inom området så utgör den ett viktigt tillägg i det socialpsykologiska forskningsfältet med tanke på den replikationskris som varit aktuell sedan 2010-talet (Dreber Almenberg & Johansson, 2018; Schooler, 2014).

5.2 Forskningsfrågor och hypoteser

Tidigare forskning har visat att sampel tenderar att gruppera sig enligt vissa specifika mönster baserat på MFT-profiler (Graham et al., 2009; Weber & Frederico, 2013).

Olika typer av klusterbildningar har hittats i MFT-studier. Iyer m.fl. (2012) utförde en klusteranalys som resulterade i tre distinkta politiska grupper: libertarianer, konservativa och liberala. I en annan studie identifierades fyra kluster (Haidt et al., 2009; Weber & Frederico, 2013). Det finns alltså en mängd olika klustermodeller som kunde användas baserat på tidigare forskning. Det mest prominenta resultatet är dock att liberala har en sinsemellan liknande moralisk profil som däremot skiljer sig från den moraliska profilen för konservativa (Graham et al. 2009; 2012, Haidt et al., 2009; Weber & Frederico, 2013). Således utgick denna studie från hypotesen att två kluster kan identifieras; ett konservativt och ett liberalt kluster med motsvarande moraliska profiler. I en nordisk kontext kan vi också vänta oss att en liberal hållning hänger samman med en hållning till vänster i ekonomiska frågor, medan en konservativ hållning i sociala frågor associeras med en hållning till höger i ekonomiska frågor (Malka et al, 2014).

Forskningsfrågor:

1. Vilka kluster kan identifieras i det insamlade materialet baserat på MFT profiler?
2. Hur skiljer sig dessa kluster åt i fråga om politisk hållning?

Hypoteser:

1. Klusteranalysen kommer att resultera i två kluster; ett liberalt och ett konservativt.

2. Dessa kluster kommer skilja sig åt i sin moraliska profil så att det liberala klustret har högre värden på de individualiserande fundamenten (omtanke och rättvisa) jämfört med de tre bindande (lojalitet, auktoritet och helighet). Det konservativa klustret kommer att ha en mer jämn profil, men med högre värden på de bindande fundamenten jämfört med det liberala klustret.
3. Dessa kluster kommer skilja sig åt i sin politiska hållning så, att det liberala klustret har lägre värden på de politiska mätarna (mer liberala och vänster), jämfört med det konservativa klustret som har högre värden på de politiska mätarna (mer konservativa och mer höger).

6 Metod

6.1 Deltagare och data

Datamaterialet är insamlat inom Helsingfors universitet och utgör en del av materialet till en större tvärkulturell studie i moral (Bastian, Vaclair, Loughnan, Bain, Ashokkumar, Becker, ... Swann, W. B., 2019). Samtliga respondenter (N=187) är universitetsstuderande och svarade på enkäter som samlades in via studerandes e-postlistor. Medelåldern var 28 år (SA=7.13), och ungefär tre av fyra (76%) var kvinnor. I enkäten ingick frågor utifrån MFT och en mängd andra teorier om moral, samt variabler för politisk hållning, religiositet och värdesättande av nationalitet. I denna studie används de variabler som mäter moraliska attityder utifrån MFT och variablerna för politisk hållning.

6.2 Mätare

Moralfundamentsmätaren: Enligt MFT baserar sig vår moral på fem grundläggande fundament: omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet och helighet. Det standardiserade frågeformuläret för MFT kallas MFQ och innehåller 30 frågor med sex frågor för respektive fundament. Det insamlade datamaterialet till denna studie utgår dock från en egen, kortare version av MFQ som endast innehåller 22 frågor. Enkäterna översattes från engelska till finska av två finska forskare som använde sig av en procedur där texten översätts, för att sedan översättas tillbaka till originalspråket av en annan översättare (*back - translation procedure*, Tyupa, 2011). I enkäten mättes varje fundament med fyra indikatorer. Olika påståenden presenteras för respondenten med frågan ”Då du avgör om någonting är rätt eller fel, till vilken grad är följande kriterium relevanta?”. Respondenten bedömer den moraliska relevansen av påståenden på en skala 1 (helt av annan åsikt) till 6 (helt av samma åsikt). Omtanke mättes med påståenden som ”Om någon blev skadad eller inte” ($\alpha = .73$). Rättvisa mättes med påståenden som ”Om vissa behandlades annorlunda än andra” ($\alpha = .69$). Lojalitet mättes med påståenden som ”Om någon visade bristande lojalitet” ($\alpha = .63$). Auktoritet mättes med påstående som ”Om någon visade bristande respekt för en legitimerad auktoritet” ($\alpha = .61$). Helighet mättes med påståenden som ”Om någon gjorde någonting äckligt” ($\alpha = .66$). Gränsen för en god intern konsistens för en variabel dras ibland vid ett α -värde på .7. Dock är denna gräns kontextberoende och värden under .7 anses godtagbara bland annat i explorativa analyser. Också i tidigare forskning har man utgått från liknande α -värden på MFQ-variablerna (Hair et al., 2010; Lance et al., 2006).

Politisk hållning. Utöver MFT-variablerna användes även variablerna för den politiska hållningen. Denna angavs på en skala från 1 - 7 där 1 står för vänster/liberal medan 7

står för höger/konservativ. Den politiska mätaren är uppdelad i en social och en ekonomisk dimension som båda mäts med enkla indikatorer, alltså med en mätare där respondenten placerar sig själv. För att förtydliga vad den sociala respektive ekonomiska hållningen innebär har man gett exempel på vilka typer av politiska frågor det gäller: immigration, samkönat äktenskap och abort (social), eller social välfärd, regeringsbudgetering och skatteavdrag (ekonomisk). I enkäten har man alltså valt att mäta både den ekonomiska och sociala politiska dimensionen med begreppsparen liberal/vänster och konservativ/höger, trots att man inom forskning brukar använda begreppen vänster/höger för den ekonomiska dimensionen, medan liberal/konservativ brukar syfta på den sociala politiska dimensionen. I en nordisk kontext brukar dock liberal associeras med vänster, och konservativ med höger (Malka et al, 2014).

6.3 Analys

6.3.1 Klusteranalys

Klusteranalys är en multivariat statistisk metod som används för att kategorisera data, undersöka relationer mellan observationer och hitta mönster i olika material. Metoden går ut på att skapa kluster där observationerna inom ett kluster är så lika varandra som möjligt, medan observationerna mellan kluster ska skilja sig åt så mycket som möjligt. Grupperingen sker på basis av avståndet mellan observationer. I denna studies datamaterial bildar en observation (ett enkätsvar) en punkt i fem dimensioner (de fem fundamenten). Varje punkt har ett visst avstånd från alla andra punkter i dessa dimensioner. Avståndet i klusteranalysen mäts med det euklidiska avståndet (Kassambara, 2017; Everitt, Landau, Lese & Stahl, 2001; Hair, Black, Babin & Anderson, 2010). Klusteranalysen genomfördes i flera steg. Först utfördes en

hierarkisk klusteranalys som sedan kompletterades med en k-means klusteranalys.

Denna kombination är vanlig för att minimera svagheterna i båda metoderna och används ofta i praktiken (Bulut & Secer, 2019; Hair et al., 2010; Kassambara, 2017; Stefurak & Calhoun, 2006; Park, 2019). Klusteranalysen anses vara mer beroende av variablerna än andra statistiska metoder, den ger inget mått som skulle göra analysen generaliserbar på en större population (Hair et al., 2010). Metoden ger inte heller några entydiga svar utan ses istället som deskriptiv och explorativ (Hair et al., 2010).

Hierarkisk klusteranalys. Hierarkisk klusteranalys innebär att man skapar större kluster av mindre kluster, eller tvärtom att man delar upp befintliga stora kluster i mindre kluster. Här användes agglomererad metod, som innebär att varje observation börjar som ett eget kluster, för att sedan slås ihop till större kluster, för att till sist bilda ett enda kluster som innehåller alla observationer (Hair et al., 2010; Kassambara, 2017). Detta görs genom att likheten (närheten) mellan varje par av observationer först beräknas. Sedan grupperas observationerna till ett hierarkiskt klusterträd genom Wards metod. Wards metod fungerar genom att i varje sammanslagning av kluster minimera ökningen av totala summan av kvadraterna av avståndet mellan alla variabler inom alla kluster (Hair et al., 2010; Kassambara, 2017).

K-means. För att komplettera den hierarkiska klusteranalysen utfördes även en k-means analys, som är en partitionell klustringsalgoritm. I en k-means analys definieras först antalet centroider, det vill säga hur många kluster som ska finnas i slutet av analysen. För ett stabilare resultat väljs dessutom ett antal startpunkter som definierar hur många gånger analysen körs med nya godtyckligt utvalda centroider. Sedan väljs den startpunkt som ger upphov till en så liten varians som möjligt inom klustren. Resten av

observationerna grupperas sedan en efter en till den centroid som är närmast, baserat på Euklidiska avståndsmätningar. Centroiden flyttas vartefter till den punkt som ger upphov till minsta möjliga kvadratsumma inom kluster. Detta upprepas tills centroiden inte längre byts ut eller tills det maximala antalet kluster är uppnått (Hair et al., 2010).

6.3.2 Variansanalys

Efter klusteranalysen jämfördes klustren i fråga om moralisk attityd. För att göra det utfördes en multivariat variansanalys, MANOVA, där alla gruppernas varianser jämförs med varandra. Dessutom utfördes en univariat variansanalys, ANOVA, där varje grupp jämförs med var och en av de andra grupperna skilt för sig. Som eftertest användes Bonferroni korrigerat t-test, som i allmänhet används tillsammans med variansanalys (Shingala & Rajyaguru, 2015)

6.3.3 Kruskal-Wallis och Mann-Whitney

Då det gäller att jämföra klustren på politisk hållning kunde en ANOVA inte användas då variabeln för den politiska hållningen inte var normalfördelad, varken på den ekonomiska eller sociala skalan. Därför valdes istället Kruskal-Wallis, som är en icke-parametrisk motsvarighet till ANOVA. Detta test innebär att observationerna rangordnas och sedan används varje observations rang istället för det faktiska värdet i en jämförelse av gruppernas medelranger (Kruskal & Wallis, 1954). Mann-Whitney lämpar sig även för icke-normalfördelade variabler och användes därför som eftertest (Brace, Kemp & Snelgar, 2006; Shingala et al., 2015). Genom att påvisa signifikanta skillnader mellan klustren också gällande den politiska hållningen så validerades samtidigt klusterlösningen med externa variabler (Aldenderfer & Blashfield, 1984).

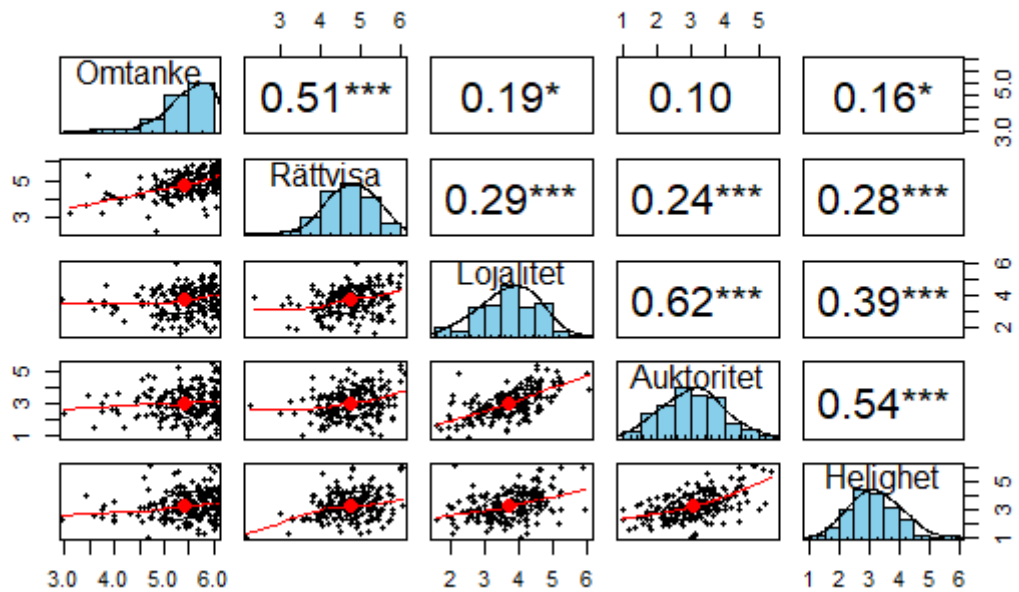
7 Resultat

7.1 Preliminär analys

I analysen användes dataprogrammet Rstudio med tillhörande paket factoextra (Wickham, 2009), ggplot2 (Kassambara, 2017) och nbclust (Van der Loo & de Jonge, 2012) för att genomföra analyserna och visualisera resultaten.

I korrelationsmatrisen nedan anges den övergripande statistiken av variablerna för moralisk attityd: omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet och helighet. Histogrammen visar variablernas fördelning. Rättvisa, lojalitet och auktoritet är nära normalfördelning, medan omtanke är snedfördelad (negativt skev). Spridningsdiagrammen nere till vänster visar bivariata samband mellan variablerna och uppe till höger är Pearsons korrelationskoefficient r . Starkast samband är det mellan auktoritet och lojalitet, mellan helighet och auktoritet samt mellan rättvisa och omtanke. Korrelationen mellan omtanke och auktoritet är icke-signifikant.

Figur 1. Korrelationsmatrisen visar sambanden mellan samtliga MFT- variabler.

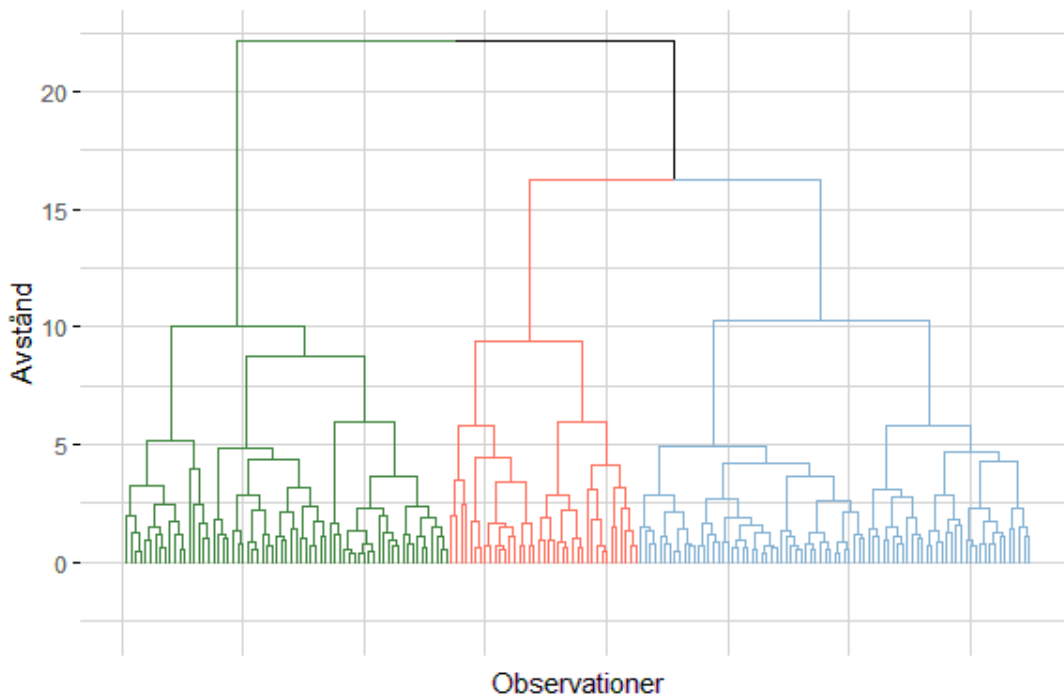
7.2 Huvudanalys

I analysen användes de variabler som mätte värdena på de fem moraliska fundamenten: omtanke, rättvisa, lojalitet, auktoritet och helighet. Variablerna standardiserades först för att kunna jämföras med varandra. Detta görs genom att man subtraherar en variabls medelvärde från varje observation av variabeln, för att sedan dividerar den med variabelns standardavvikelse (Kassambara, 2017).

Hierarkisk klusteranalys. Först utfördes en agglomerad, hierarkisk klusteranalys med Wards metod, där det kvadrerade Euklidiska avståndet används som avståndsmått.

Resultatet av den hierarkiska klusteranalysen är visualiserat med ett dendrogram i Figur 2, där y-axeln mäter avståndet (*cophenetic distance*), alltså olikheten mellan observationerna (Kassambara, 2017) och x-axeln visar observationerna.

Dendrogrammet tyder på en två- eller tre-klustermodell.

Figur 2. Dendrogrammet visar närhetsstrukturen hos observationerna, det vill säga hur sammanslagning av kluster har skett.

K-means klusteranalys. Vid nästa steg utfördes en partitionell klustring med k-means metoden, som använder det kvadrerade euklidiska avståndet som avståndsmått.

Klustringen gjordes med 25 godtyckliga startpunkter och maximalt 1000 iterationer.

Den hierarkiska klusteranalysen tydde på en modell med två eller tre kluster. Därtill

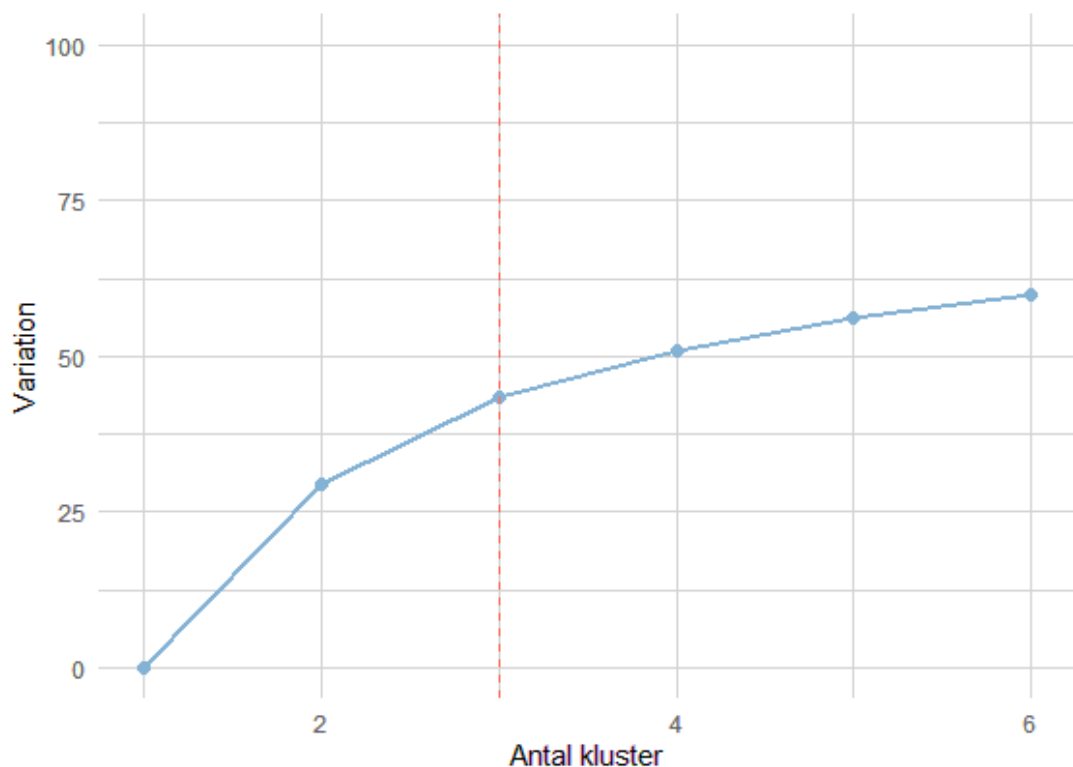
utfördes en analys med R-paketet nbclust som utför 30 olika test för att bestämma

antalet kluster i data. Resultatet visar att nio metoder rekommenderade tre kluster och

sju metoder rekommenderade två kluster som lösning. K-means analysen utfördes med

ett ökande antal kluster från två till sex, och en armbågsgraf är tillagd (Figur 3) för att

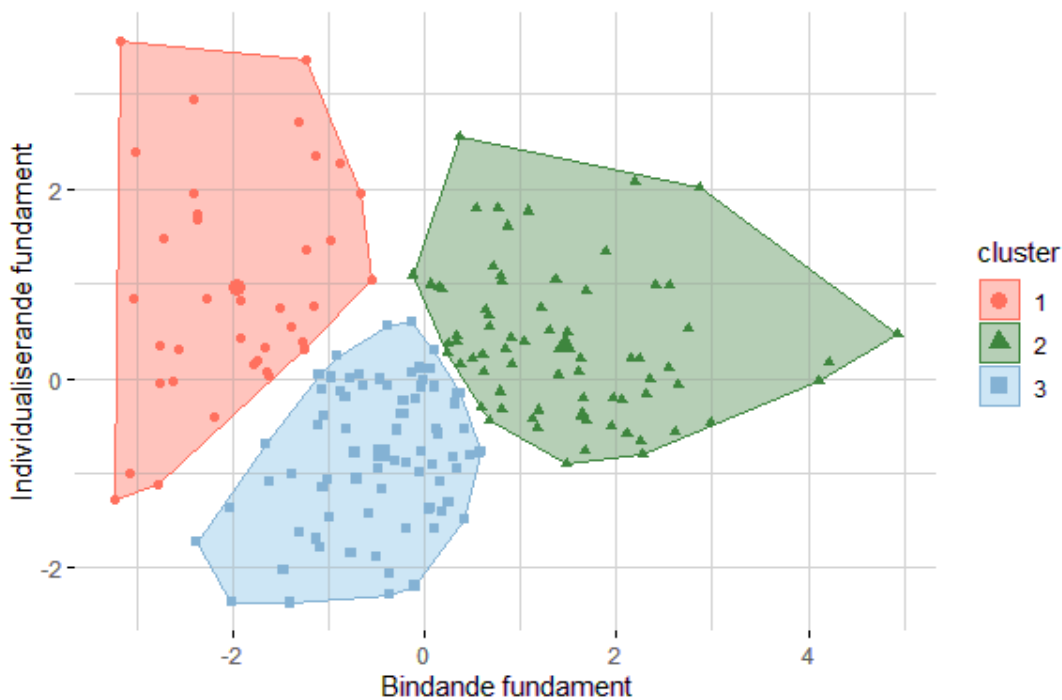
visa den förklarade variansen i förhållande till antalet kluster (Kassambara, 2017).

Figur 3. Armågsgrafen visar variationen för lösningar med olika antal kluster.

Baserat på resultatet från den hierarkiska klusteranalysen, nbclust och armågsmetoden valdes tre centroider, det vill säga tre kluster till k-means analysen. Tre-klustermodellen ($n_1 = 37$, $n_2 = 72$, $n_3 = 77$) förklarade 43,5% av den totala variansen i data.

Resultatet är visualiserat i ett klusterdiagram (Figur 4) som bygger på principen om huvudkomponentanalys, PCA (*principal component analysis*). PCA reducerar multidimensionella variabler till ett färre antal komponenter som sedan bildar de dimensioner i vilka grafen är framställd (Hair et al., 2010; Kassambara, 2017). Här utgör de bindande variablerna (lojalitet, auktoritet och helighet) dimension ett medan de individualiserande variablerna (omtanke och rättvisa) utgör dimension två. *Hypotes 1*, att två kluster är den optimala lösningen får alltså inte stöd i dessa resultat.

Figur 4. Klusterdiagrammet visar tre kluster i två dimensioner utifrån PCA.

7.3 Moralisk profil i klustren

För att undersöka klusterprofilerna utfördes en multivariat variansanalys MANOVA, där klustermedelvärden för varje fundament jämfördes. Effekten av klustertillhörighet var signifikant på multivariat nivå, $\lambda = 0.16$, $F(10,360) = 52.82$, $p < .001$. Analysen utfördes även på univariat nivå, ANOVA, där klustertillhörighet hade en signifikant och stor effekt på alla fem fundament. Klustren skilde sig alltså signifikant från varandra. ANOVA resultatet anges i tabell 1.

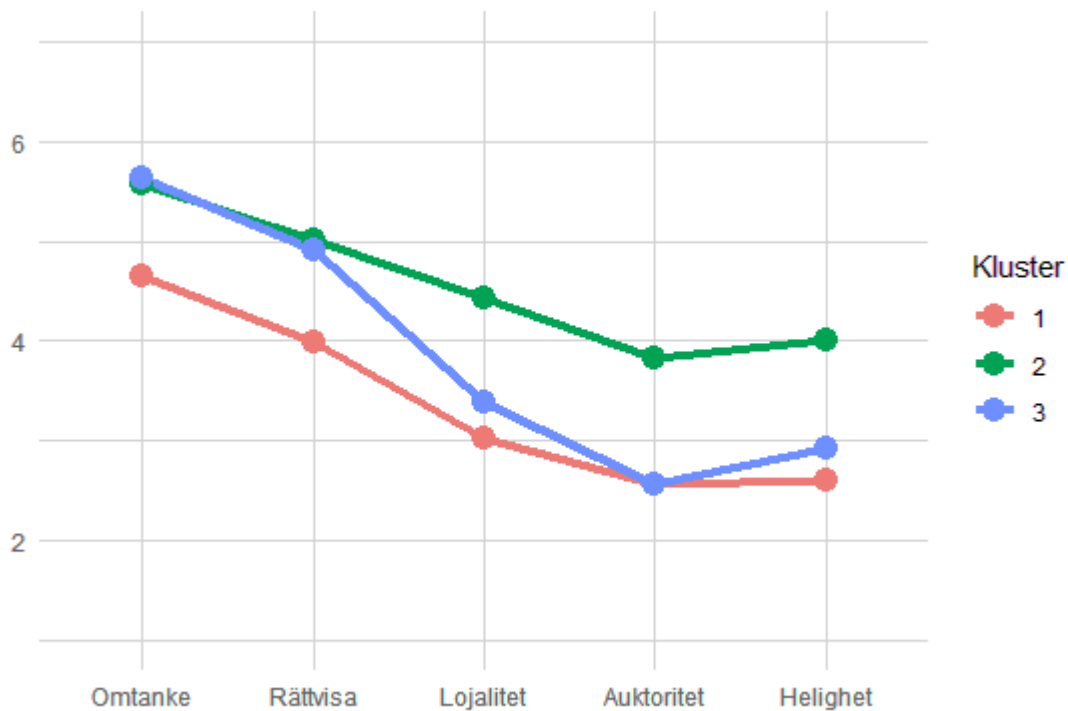
Tabell 1

Medelvärden för hela samplet och för varje kluster, samt resultaten av variansanalyserna.

Fundament	Medelvärden					η^2
	N (=187)	K ₁ (n=37)	K ₂ (n=73)	K ₃ (n=77)	F [2,184]	
Omtanke	5.41	4.66	5.57	5.64	69.24***	0.43
Rättvisa	4.77	3.98	5.00	4.92	59.30***	0.39
Lojalitet	3.73	3.03	4.43	3.39	79.66***	0.46
Auktoritet	3.06	2.57	3.84	2.56	90.68***	0.50
Helighet	3.28	2.59	4.00	2.92	59.54***	0.39

*p <0.1, **p <0.05, *** p <0.01

Mer specifikt visade Bonferroni justerade t-test de parvisa jämförelserna. Gällande omtanke och rättvisa skiljer sig kluster två och tre inte från varandra, medan de båda har ett signifikant högre medelvärde än det första klustret. För lojalitet var skillnaderna mellan alla kluster signifikanta; medelvärdet var högst för andra klustret, lägre för det tredje klustret och lägst för kluster ett. När det gäller auktoritet och helighet var medelvärdet för det andra klustret signifikant högre jämfört med det första och tredje klustret, medan det första och tredje klustret inte skilde sig signifikant från varandra. Alla medelvärden anges i Figur 5.

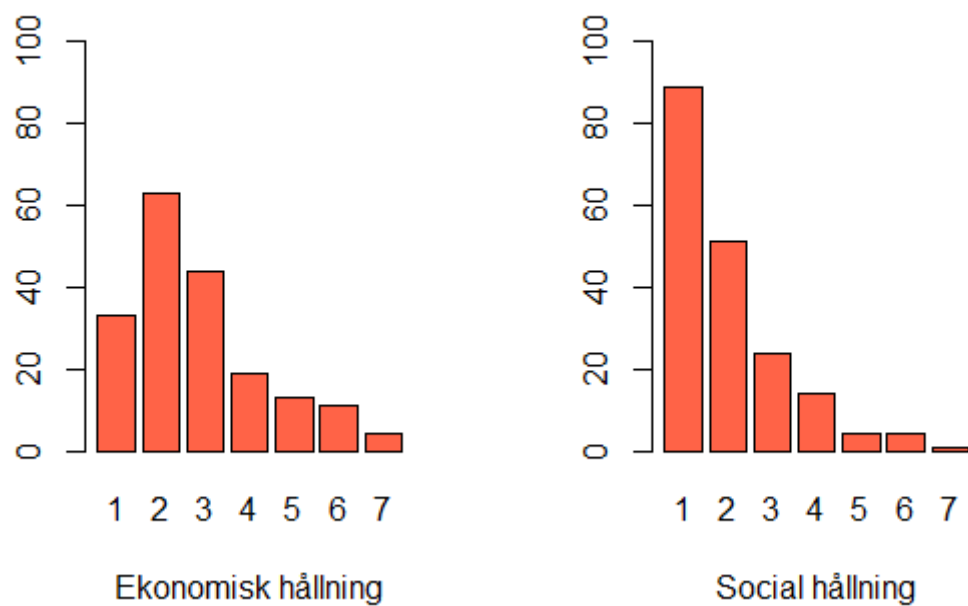
Figur 5. Linjediagrammet visar medelvärdena för de fem fundamenten.

Hypotes 2 var att klustren kommer att skilja sig åt i sin moraliska profil så att det liberala klustret har högre värden på de individualiserande fundamenten jämfört med de tre bindande, medan det konservativa klustret kommer ha en mer jämn profil, men med högre värden på de bindande fundamenten jämfört med det liberala klustret. Denna hypotes får delvis stöd i resultaten. Det första klustret hade relativt låga värden på alla fem fundament, vilket är mer typiskt för libertarianer än konservativa. Det andra klustret följer en liknande moralisk profil, men med högre värden på alla fundamenten, vilket är mer i linje med en konservativ profil. Kluster ett och två har båda en mer jämn moralisk profil jämfört med det tredje klustret, vilket är typiskt konservativt. Båda dessa kluster följer dock ändå den liberala moralprofilen i och med högst värden på de bindande fundamenten. Därmed kallas kluster ett för *moderata libertarianer*, och kluster två för *moderata konservativa*. Det tredje klustret har en mer utpräglad liberal moralisk profil

med höga värden på de två individualiserande och låga på de bindande fundamenten. Detta kluster kallas därför det *liberala* klustret.

7.4 Politisk hållning i klustren

Som sista steg jämfördes klustren ifråga om politisk hållning på den ekonomiska och sociala mätaren. Eftersom de båda politiska variablerna var snedfördelade (se Figur 6) så lämpade sig inte ANOVA. Istället genomfördes ett Kruskal-Wallis test med Mann-Whitney eftertest (Brace, Kemp & Snelgar, 2006; Shingala et al., 2015).

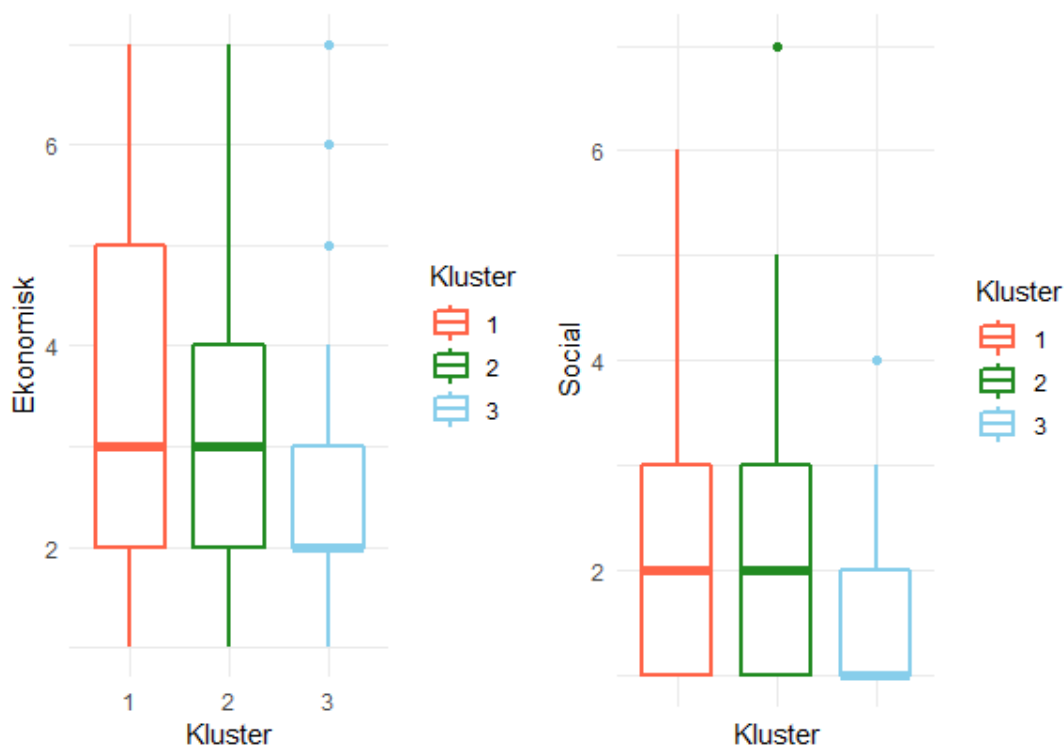

Figur 4. Grafen visar den politiska hållningens fördelning i hela samplet.

Resultatet från Kruskal-Wallis testet visade på en signifikant skillnad i ekonomisk hållning mellan klustren $\chi^2(2, N = 186) = 10.87, p < .01, \eta^2 = .05$. Vidare jämförs klusters medelranger parvis genom ett Mann-Whitney test. Resultatet visade att det moderata libertarianska och det moderata konservativa inte skiljer sig signifikant från

varandra medan resten av skillnaderna är signifikanta ($p = .02$). Medelrangen för det moderata libertarianska klustret var 79.21, för det moderata konservativa klustret 109.26 och för det liberala klustret 101.87.

Även gällande socialpolitisk hållning visade Kruskal-Wallis testet på en signifikant skillnad mellan klustren $\chi^2(2, n = 186) = 15.21, p < .01, \eta^2 = .07$. Resultatet visade att det moderata libertarianska och det moderata konservativa inte skiljer sig signifikant från varandra medan resten av skillnaderna är signifikanta ($p = .003$). Medelrangen för det libertarianska klustret var 109.70, för det moderata konservativa 104.0 och för det liberala klustret 76.97. Skillnaderna i den politiska hållningen mellan klustren är visualiserad i figur 5. Eftersom variablerna är snedfördelade så utgår lådagrammen från medianen istället för medelvärdet.

Figur 5. Figuren visar skillnaderna i spridningen av den politiska hållningen i kluster. Lådagrammen utgår från medianen.

Hypotes 3 var att den politiska hållningen i klustren skulle spegla den moraliska profilen i linje med MFT, så att det liberala klustret skulle ha låga värden på de politiska mätarna, medan det konservativa klustret skulle ha höga värden på de politiska mätarna. Denna hypotes fick också delvis stöd av resultaten. Det moderata libertarianska klustret hade högst värden på båda de politiska mätarna (mest höger och konservativt). Det moderata konservativa klustret låg mellan de två andra klustren politiskt. Det kluster med den mest typiskt konservativa moraliska profilen, det moderata konservativa, var alltså inte mest konservativt i sin politiska hållning. Det liberala klustret hade däremot en moralisk profil typisk för liberala och en motsvarande politisk hållning med lägst värden på de politiska mätarna, vilket delvis stöder hypotesen.

8 Diskussion

8.1 Resultat och implikationer

Utifrån moralfundamentsteorin var syftet med studien att gruppera individerna utifrån deras moraliska profil för att sedan jämföra grupperna i fråga om politisk hållning. Detta gjordes på ett data som samlades in bland finländska universitetsstuderande inom ramarna för Helsingfors universitet (Bastian et al, 2019). Studien besvarade de forskningsfrågor som ställdes; tre kluster identifierades i materialet utifrån MFT-profiler och jämfördes sedan på den politiska hållningen. Hypoteserna fick delvis stöd av resultaten.

Resultaten från klusteranalysen tyder på en tre-klustermodell, vilket inte stöder hypotesen om en två-kluster modell som optimal lösningen. Denna hypotes baserar sig

långt på den tidigare forskning som är utförd i USA, där det politiska spektrumet ofta definieras på en endimensionell skala; liberal-konservativ. Tidigare klusteranalyser utifrån MFT har gett olika klusterlösningar. Haidt m. fl. (2009) identifierade fyra kluster; ett sekulärt liberalt, ett libertarianskt, ett religiöst-vänster och ett socialkonservativt kluster. Dessa fyra kluster kan dock placeras på skalan liberal-konservativ, då de två första klustren har en liberal hållning medan de två övriga har en konservativ politisk hållning. Iyer m. fl. (2012) utgick istället från en tre kluster-modell: ett libertarianskt, ett konservativt och ett liberalt kluster. Klustren som identifierades i föreliggande studie motsvarar dessa kluster, men med något mer moderata moraliska profiler. Indelningen i tre kluster tyder eventuellt på att det endimensionella spektrumet liberal-konservativ inte speglar den finländska politiken särskilt väl, och att andra sätt att kategorisera de politiska grupperingarna behövs. Dock bör det hållas i åtanke att samplet i denna studie är insamlat i en universitetskontext där den politiska hållningen troligtvis inte är representativ för resten av populationen.

Resultaten från variansanalysen och Kruskal-Wallis testet motsvarar delvis tidigare forskningsresultat. Det moderata libertarianska klustret karakteriserades av relativt låga värden på alla fem moraliska fundament, men med en aning högre värden på de två individualiserande fundamenten. Detta kluster låg mest till höger på den ekonomiska mätaren, vilket är typiskt libertarianskt. Däremot var detta kluster mest konservativt på den sociala mätaren, vilket inte är i linje med tidigare forskning som visat att libertarianer tenderar att ha en liberal politisk hållning (Haidt et al., 2009; Iyer et al., 2012; Weber & Federico, 2013).

Det moderata konservativa klustret hade höga värden på alla fem fundament, och låg mellan de två andra klustren på båda de politiska mätarna. Detta kluster hade alltså den moraliska profil som mest påminner om en typisk konservativ profil (Haidt et al. 2009; Iyer et al., 2012). Iyer m.fl. (2012) kallade ett motsvarande kluster för konservativt, medan Haidt m.fl. (2009) kallade sitt kluster religiös-vänster. Här kan vi göra en intressant jämförelse mellan Haidt m.fl. studien från USA och denna studie som är utförd i Finland. I studien av Haidt m.fl. hade religiös-vänster klustret en konservativ politisk hållning, medan klustret samtidigt identifierades som vänster. I föreliggande studie skilde sig dock den ekonomiska hållningen inte mycket från den sociala; inget kluster hade höga värden på den ekonomiska mätaren och låga på den sociala eller tvärtom. Dessa resultat påvisar alltså de skillnader som finns i det politiska spektrumet inom olika kulturer.

Det liberala klustret hade betydligt högre värden på de två individualiserande fundamenten jämfört med de tre bindande. Denna moraliska profil motsvarar alltså den typiskt liberala profilen som även identifierats i tidigare studier (Haidt et al., 2009; Iyer et al., 2012). I linje med den tidigare forskningen var detta kluster också liberalast och mest till vänster, både på den ekonomiska och sociala mätaren.

Även om det alltså finns signifikanta skillnader både i den moraliska och politiska hållningen i klustren så är skillnaderna överlag relativt små. Alla kluster hade liknande moraliska profiler i och med att de alla hade högre värden på de två individualiserande fundamenten jämfört med de tre bindande. De politiska variablerna var snedfördelade på ett sätt som betyder att hela samplet är förhållandevis liberalt och har en hållning till vänster i ekonomiska frågor. Trots att resultaten inte tyder på några drastiska skillnader

mellan klustren så ger studien en insikt i vilka moraliska och politiska tendenser som finns inom den finska universitetskontexten. Tidigare forskning har visat att universiteten och speciellt de sociala vetenskaperna är starkt liberaliserade och att de konservativa är underrepresenterade inom många vetenskapsområden i USA (Rotham, Lichter & Nevitte, 2005). Resultatet av föreliggande studie visar att samma tendens finns i detta sampel.

8.2 Brister och begränsningar

I tolkningen av resultaten bör vissa begränsningar beaktas. För det första kan mätinstrumentens validitet ifrågasättas. Eftersom den standardiserade MFQ-enkäten inte används blir jämförelser med andra MFT-studier svår, och i och med färre frågor riskeras mätarens validitet. Insamlingsmetoden (via e-post) är inte heller optimal, då samplet är inte representativt för en universitetskontext. I studien besvarades enkäterna på finska i en finländsk kontext, vilket bidrar till en mängd kulturella och språkliga barriärer som bör beaktas i jämförelser med resultat från andra länder och på andra språk (för en mer utförlig diskussion, se Gjersing, Caplehorn & Clausen, 2010).

Indelningen i liberal/vänster och konservativ/höger är också en förenklad kategorisering av ett komplext fenomen. Den politiska hållningen borde mätas med summavariabler istället för enkla indikatorer för ett mer robust resultat (Ellis & Stimson, 2009, 2012). Det är även missvisande att både den ekonomiska och sociala dimensionen mäts med båda begreppsparen liberal/vänster och konservativ/höger, eftersom vänster/höger brukar användas för den ekonomiska dimensionen medan liberal/konservativ brukar syfta på den sociala dimensionen (Feldman, 2013). Det bör också hållas i åtanke att mätarna för den politiska hållningen baserar sig på självidentifikation och inte

nödvändigtvis mäter den praktiska, operationella politiska hållningen (Ellis & Stimson, 2009, 2012). Man kunde även argumentera för att exemplen för den sociala politiska hållningen i mätaren (abort, samkönat äktenskap) är typiska politiska brännpunkter som har en polariserande effekt på respondenterna (Graham et al., 2009).

8.3 Framtida forskning

I och med beteendevetenskapernas replikationskris så kunde denna studie med fördel replikeras. Den teoretiska och metodologiska grund som användes kunde tillämpas på andra typer av sampel, både inom universiteten men även i andra kontexter.

Klusteranalysen är en metod som lämpar sig väl för att strukturera och gruppera stora datamaterial, vilket öppnar möjligheterna för större kartläggningar av moraliska värderingar (Hair et al, 2010). En jämförelse av den moraliska profilen mellan olika typer av socioekonomiska, sociala, språkliga, yrkesmässiga eller andra grupper kan öka förståelsen för teorin i sig, men också för moraliska attityder i Finland. Resultaten i denna studie visade att universitetskontexten bidrog med ett relativt homogent sampel, både den moraliska profilen och den politiska hållningen var överlag liberal och vänster. Med mer exakta mätare kunde man göra en större och mer genomgående kartläggning också av den politiska hållningen inom universiteten i Finland.

MFT och MFQ som teoretiska verktyg kunde även undersökas mer ingående. I denna studie hade ett av klustren en libertariansk moralisk profil. Enligt tidigare forskning tenderar libertarianer att värdera det sjätte, hypotetiska fundamentet frihet mer än de fem etablerade fundamenten. Detta fundament kunde alltså tillföra en intressant dimension att undersöka också i en finländsk kontext. Definitionerna av de olika fundamenten kan också omdefinieras och jämföras, till exempel utifrån Haidts (2012)

idéer om hur helighet tar sig i uttryck i en liberal kontext. Man kan argumentera för att helighet är ett aktuellt och relevant fundament i en västerländsk liberal kontext, men att detta inte syns i resultaten eftersom helighet är för snävt definierat i MFQ. Som tidigare diskuterats kunde till exempel det att i sin diet utesluta animaliska produkter ses som ett uttryck för helighet (tänk kroppslig och moralisk renlighet), vilket blir allt vanligare i en liberal, västerländsk kontext. Däremot används ofta en kristen tro som exempel på ett uttryck för helighet i MFT sammanhang, vilket kan vara olämpligt i så liberala och sekulära länder som Finland. Samma argument kunde föras gällande övriga fundament, vars definitionerna kunde fungera som grund för vidare utforskning av MFT i en finländsk kontext.

8.4 Konklusion

Trots bristerna så bidrar denna studie med ett viktigt tillägg i den finländska MFT-forskningen och till det socialpsykologiska forskningsfältet med tanke på den aktuella replikationskrisen. Gällande kopplingen mellan MFT och politisk hållning stöder resultaten den tidigare forskningen inom området, men med vissa undantag. Resultaten som visar att det inte fanns stora politiska skillnader mellan klustren ger dock en insikt i den finländska universitetskontexten och stöder tidigare forskning som visat att universitetsstuderande tenderar att vara liberala i den politiska hållningen.

Referenser:

- Al Sheddi, M., Russell, S. & Hegarty, P. (2019). How Does Culture Shape Our Moral Identity? Moral Foundations in Saudi Arabia and Britain. *European Journal of Social Psychology*. doi:10.1002/ejsp.2619
- Aldenderfer, M. S., & Blashfield, R. K. (1984). *Quantitative Applications in the Social Sciences: Cluster analysis*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Bastian, B., Vauclair, C-M., Loughnan, S., Bain, P., Ashokkumar, A., Becker, M., ... Swann Jr., W. B. (2019). Explaining illness with evil: pathogen prevalence fosters moral vitalism. *Proceedings of the Royal Society B. Biological Sciences*.
- Brace, N., Kemp, R. & Snelgar, R. (2006). *SPSS for psychologist* (3:e upplagan). Hampshire England: Palgrave Macmillan.
- Bulut, M. & Seer, A. (2019). Bottled Water Consumption Habits and Purchase Behaviours of Consumers in the Urban Areas of Adana. *Turkish Journal of Agriculture – Food, Science and Technology*. 7(5).
- Crimston, D., Bain, P. G., Hornsey, M. J., & Bastian, B. (2016). Moral expansiveness: Examining variability in the extension of the moral world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(4), 636–653. <https://doi.org/10.1037/pspp0000086>.
- Curry, O. S., Mullins, D. A., & Whitehouse, H. (2019). Is It Good to Cooperate? Testing the Theory of Morality as Cooperation in 60 Societies. *Current Anthropology*, 000–000. doi:10.1086/701478
- Davis, D. E., Rice, K., Van Tongeren, D. R., Hook, J. N., DeBlaere, C., Worthington, E. L., & Choe, E. (2016). The moral foundations hypothesis does not replicate well in Black samples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(4).

- Doğruyol, B., Alper, S., & Yilmaz, O. (2019). The five-factor model of the moral foundations theory is stable across WEIRD and non-WEIRD cultures. *Personality and Individual Differences*, 151, 109547. doi:10.1016/j.paid.2019.109547
- Dreber Almenberg, A. & Johansson M. (2018). Vilka forskningsresultat kan vi lita på? *Ekonomisk debatt*, 2(46), 17-28.
- Ellis, C., & Stimson, J. A. (2009). Symbolic ideology in the American electorate. *Electoral Studies*, 28(3), 388–402. doi:10.1016/j.electstud.2009.05.010
- Ellis, C., & Stimson, J. A. (2012). *Ideology in America* (1:a upplagan). Cambridge University.
- Erlandsson A., Nilsson A. (2015). The Moral Foundations taxonomy: Structural validity and relation to political ideology in Sweden. *Personality and Individual Differences*, 76, 28-32.
- Feldman, S. (2013). Political ideology. In L. Huddy, D. O. Sears, & J. S. Levy (Eds.), *The Oxford handbook of political psychology* (p. 591–626). Oxford University Press.
- Fiske AP. (1992). Four elementary forms of sociality: Framework for a unified theory of social relations. *Psychological Review*, 99, 689–72.
- Fiske, A. P. (1991). Structures of social life: The four elementary forms of human relations: Communal sharing, authority ranking, equality matching, market pricing. New York: Free Press.
- Fiske, S. T. (1992). Thinking is for doing: Portraits of social cognition from daguerreotype to laserphoto. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 877 - 889.

Franks, A. S., & Scherr, K. C. (2015). Using Moral Foundations to Predict Voting Behavior: Regression Models from the 2012 U.S. Presidential Election. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 15(1), 213–232. doi:10.1111/asap.12074

Gilligan C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Gjersing.L., Caplehorn.J & Clausen. T., (2010). Cross-cultural adaptation of research instruments: language, setting, time and statistical considerations. *BMC Medical Research Methodology*, 10(13).

Graham J., Nosek B. A. & Haidt J. (2012). The Moral Stereotypes of Liberals and Conservatives: Exaggeration of Differences across the Political Spectrum. *PLoS ONE* 7(12).

Graham, J., Haidt, J., & Nosek, B. A. (2009). Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96, 1029-1046.

Graham, J., Nosek, B. A., Haidt, J., Iyer, R., Koleva, S. & Ditto, P. H. (2011) Mapping the Moral Domain. *Journal of Personality and Social Psychology*. PubMed, 101(2), 366-385.

Graham. J., Haidt, J., Koleva. S., Motyl, M., Iyer R., Wojcikd, S.P. & Ditto. P.H. (2012). Moral Foundations Theory: The Pragmatic Validity of Moral Pluralism. *Advances in Experimental Social Psychology*, 47, 55-130.

Gray, K., & Keeney, J. E. (2015). Impure or Just Weird? Scenario Sampling Bias Raises Questions About the Foundation of Morality. *Social Psychological and Personality Science*, 6(8), 859–868. doi:10.1177/1948550615592241

Gray, K., Schein, C., & Ward, A. F. (2014). The myth of harmless wrongs in moral cognition: Automatic dyadic completion from sin to suffering. *Journal of Experimental Psychology: General*, 143(4), 1600–1615.

Haidt, J. & Graham, J. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. *Social Justice Research*, 20, 98–116.

Haidt, J. & Joseph, C. (2004). Intuitive ethics: how innately prepared intuitions generate culturally variable virtues, *Daedalus*, 133(4), 55-66.

Haidt, J. & Joseph, C. (2007). The moral mind: How five sets of innate intuitions guide the development of many culture-specific virtues, and perhaps even modules. I verket P. Carruthers, S. Laurence, & S. Stich, (Red.), *The Innate Mind: foundations and the future*, 3, 367-391. Oxford University Press.

Haidt, J. (2001). The emotional dog and its rational tail: A social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological Review*, 108(4), 814–834.

Haidt, J. (2012). *The righteous mind: Why good people are divided by politics*. New York: Pantheon/Random House.

Haidt, J. (2013). Moral psychology for the twenty-first century. *Journal of Moral Education*, 42(3), 281–297. doi:10.1080/03057240.2013.817327

Haidt, J., & Joseph, C. (2011). How Moral Foundations Theory Succeeded in Building on Sand: A Response to Suhler and Churchland. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 23(9), 2117–2122.

Haidt, J., Graham, J. & Joseph, C. (2009) Above and Below Left–Right: Ideological Narratives and Moral Foundations, *Psychological Inquiry*, 20(2-3), 110-119.

Hair, J. F., Black, B., Babin, B. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed). Prentice Hall.

Hatemi, P. K., Crabtree, C., & Smith, K. B. (2019). Ideology Justifies Morality: Political Beliefs Predict Moral Foundations. *American Journal of Political Science*, 63(4), 788–806. doi:10.1111/ajps.12448

Iyer, R., Koleva, S., Graham, J., Ditto, P., & Haidt, J. (2012). Understanding Libertarian Morality: The Psychological Dispositions of Self-Identified Libertarians. *PLoS ONE*, 7(8).

Joeckel, S., Bowman, N. D., & Dogruel, L. (2012). Gut or Game? The Influence of Moral Intuitions on Decisions in Video Games. *Media Psychology*, 15(4), 460–485. doi:10.1080/15213269.2012.727218

Kim, K. R., Kang, J.-S., & Yun, S. (2012). Moral Intuitions and Political Orientation: Similarities and Differences between South Korea and the United States. *Psychological Reports*, 111(1), 173–185. doi:10.2466/17.09.21.pr0.111.4.173-185

Kinder, D. & Kalmoe, N. (2017). *Neither Liberal Nor Conservative: Ideological Innocence in the American Public*. University of Chicago Press.

Kivikangas, J. M., Lönnqvist, J-E., & Ravaja, N. (2017). Relationship of Moral Foundations to Political Liberalism-Conservatism and Left-Right Orientation in a Finnish Representative Sample. *Social Psychology*, 48(4), 246-251.
<https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000297>

Kohlberg L. (1969). Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. I verket Goslin D.A. Gosling (Red.), *Handbook of socialization theory and research*. (pp. 347-480). Rand McNally.

- Kohlberg L. (1971) From is to ought: How to commit the naturalistic fallacy and get away with it in the study of moral development. I verket T. Mischel, (Red.), *Cognitive Development and Epistemology*. Academic Press.
- Koleva, S., Graham, J., Iyer, R., Ditto, P., & Haidt, J. (2012). Tracing the threads: How five moral concerns (especially Purity) help explain culture war attitudes. *Journal of Research in Personality*, 46(2), 184–194. doi:10.1016/j.jrp.2012.01.006
- Kruskal, W. H., & Wallis, W. A. (1952). Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis. *Journal of the American Statistical Association*, 47(260), 583–621. doi:10.1080/01621459.1952.10483441
- Lance, C. E., Butts, M., & Michels, L. C. (2006). The Sources of Four Commonly Reported Cutoff Criteria. *Organizational Research Methods*, 9(2), 202–220.
- Larue, G. (1993) Ancient ethics. I verket Singer P, (Red.), *A companion to ethics*. Oxford: Blackwell Reference.
- Maechler, M., Rousseeuw, P., Struyf, A., Hubert, M. & Hornik, K. (2013). *Cluster Analysis Basics and Extensions*. R package version 1.14.4.
- Malka, A., Osborne, D., Soto, C. J., Greaves, L. M., Sibley, C. G., & Leles, Y. (2016). Binding Moral Foundations and the Narrowing of Ideological Conflict to the Traditional Morality Domain. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(9), 1243–1257.
- Malka, A., Soto, C. J., Inzlicht, M., & Leles, Y. (2014). Do needs for security and certainty predict cultural and economic conservatism? A cross-national analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(6), 1031–1051. doi:10.1037/a0036170

Nilsson, A., & Erlandsson, A. (2015). The Moral Foundations taxonomy: Structural validity and relation to political ideology in Sweden. *Personality and Individual Differences*, 76, 28–32.

Norušis, M. J. (2012). *IBM SPSS statistics 19 statistical procedures companion*. Upper Saddle River: Prentice Hall.

Nosek, B. A., Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (2007). The Implicit Association Test at Age 7: A Methodological and Conceptual Review. I verket J. A. Bargh (Red.), *Frontiers of social psychology. Social psychology and the unconscious: The automaticity of higher mental processes* (p. 265–292). Psychology Press.

Park, E. A. (2019). Prevalence of Business Models in Global OTT Video Services: A Cluster Analysis. *International Journal on Media Management*, 21(3-4), 177-192.

R Core Team (2013). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing. Available online at <https://www.R-project.org/>

Rai, T. S., & Fiske, A. P. (2011). Moral psychology is relationship regulation: Moral motives for unity, hierarchy, equality, and proportionality. *Psychological Review*, 118(1), 57–75. <https://doi.org/10.1037/a0021867>

Rothman, S., Lichter, S. R. & Nevitte, N. (2005). Politics and Professional Advancement Among College Faculty, *The Forum*, 3(1).

Schier, U. K., Ockenfels, A., & Hofmann, W. (2016). Moral values and increasing stakes in a dictator game. *Journal of Economic Psychology*, 56, 107–115.
doi:10.1016/j.joep.2016.06.004

Schooler, J. W. (2014). Metascience could rescue the “replication crisis.” *Nature*, 515(7525), 9–9. doi:10.1038/515009a

- Shingala, M. & Rajyaguru, A. (2015). Comparison of Post Hoc Tests for Unequal Variance. *International Journal of New Technologies in Science and Engineering*. 2(5).
- Shweder, R. A., & Haidt, J. (1993). The Future of Moral Psychology: Truth, Intuition, and the Pluralist Way. *Psychological Science*, 4(6), 360–365.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1993.tb00582.x>
- Shweder, R.A., Much, N., Mahapatra, M., & Park, L. (1997). The "big three" of morality (autonomy, community, divinity) and the "big three" explanations of suffering. In I. Verket A. M. Brandt & P. Rozin (Red.), *Morality and health*, 119–169. Taylor & Frances/Routledge.
- Smith, K. B., Alford, J. R., Hibbing, J. R., Martin, N. G., & Hatemi, P. K. (2016). Intuitive Ethics and Political Orientations: Testing Moral Foundations as a Theory of Political Ideology. *American Journal of Political Science*, 61(2), 424–437.
doi:10.1111/ajps.12255
- Stefurak, T., & Calhoun, G. B. (2007). Subtypes of female juvenile offenders: A cluster analysis of the Millon Adolescent Clinical Inventory. *International Journal of Law and Psychiatry*, 30(2), 95–111. doi:10.1016/j.ijlp.2006.04.003
- Suhler, C. L. & Churchland, P. (2011). Can Innate, Modular “Foundations” Explain Morality? Challenges for Haidt’s Moral Foundations Theory. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 23(9), 2103–2116.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge University Press.
- Tyupa, S. (2011). A Theoretical Framework for Back-Translation as a Quality Assessment Tool. *New Voices in Translation Studies* 7, 35–46.

Vainio, A., & Mäkinen, J.-P. (2016). How Are Moral Foundations Associated with Climate-Friendly Consumption? *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 29(2), 265–283. doi:10.1007/s10806-016-9601-3

Van der Loo, M. & de Jonge, E. (2012). *Learning RStudio for R Statistical Computing*. Packt publishing.

Vaughan, T. J., Bell Holleran, L., & Silver, J. R. (2019). *Applying Moral Foundations Theory to the Explanation of Capital Jurors' Sentencing Decisions*. *Justice Quarterly*, 1–30. doi:10.1080/07418825.2018.1537400

Vecchione, M., Schwartz, S. H., Caprara, G. V., Schoen, H., Cieciuch, J., Silvester, J., ... Alessandri, G. (2014). Personal values and political activism: A cross-national study. *British Journal of Psychology*, 106(1), 84–106. doi:10.1111/bjop.12067

Weber, C. R., & Frederico, C. M. (2012). Moral Foundations and Heterogeneity in Ideological Preferences. *Political Psychology*, 34(1), 107–126.

Wickham, H. (2009). *ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis*. New York: Springer-Verlag.